

JOURNAL OF MODERN SCIENCE

JoMS 4/19/2013, ss. 107-122

BARBARA ANTCZAK

ACTIVITY OF HIGH SCHOOL STUDENTS FOR THEIR OWN DEVELOPMENT AND THE DEVELOPMENT OF SCHOOL

AKTYWNOŚĆ UCZNIÓW NA RZECZ WŁASNEGO ROZWOJU, JAK RÓWNIEŻ ROZWOJU SZKOŁY

Dr Barbara Antczak

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej
im. Alcide De Gasperi w Józefowie

from28@wp.pl

ABSTRACTS

The main issue of this paper is to explore ways of spending free time by young people and their activities in and outside the school. While considering the issue of children and young people free time, there is a need to analyze the concept of after-school (extracurricular) activities, because it is a broader understanding of the concept of leisure time. Extracurricular activity shall mean all activities that young people take in their free time at school, which are held after regular classes in the school and the school is organizing them. After-school activities are those that take place outside the school and are arranged by any kind of organization or institution.

Głównym zagadnieniem niniejszej pracy jest zbadanie sposobów spędzania wolnego czasu przez młodych ludzi oraz ich działalności w szkole i poza nią. Rozważając kwestię wolny czasu dzieci i młodzieży, nie ma potrzeby analizowania koncepcji pozalekcyjnych (pozaszkolnych) działalności, ponieważ jest to szersze rozumienie pojęcia czasu wolnego. Aktywności pozaszkolne oznaczają wszystkie czynności, które młodzi ludzie wykonują w szkole w czasie wolnym, takie które odbywają się po zajęciach w szkole i szkoła je organizuje. Natomiast zajęcia pozaszkolne to te, które odbywają się poza szkołą i organizowane są przez różnego rodzaju organizacje lub instytucje.

KEY WORDS:

*personality development, extracurricular activities, interests, creativity
rozwój osobowości, zajęcia pozalekcyjne, zainteresowania, kreatywność*

WSTĘP

Zmiany ekonomiczne, społeczne i kulturalne spowodowane szybkim rozwojem różnych dziedzin życia, niezwykle postęp cywilizacyjny, wiele odkryć naukowych z zakresu przemysłu, medycyny, badań genetycznych i astronomii ma wielki wpływ na życie człowieka (szerzej Antczak, 2012b). Automatyzacja procesów produkcyjnych zastępuje człowieka, powodując, że ma więcej czasu wolnego. Tego typu pozytywnym zmianom towarzyszą również zjawiska niepokojące. Należą do nich niewątpliwie skażenie środowiska a co za tym idzie rozwój chorób cywilizacyjnych, takich jak: nowotwory, cukrzyca, otyłość, narkomania, nerwice i inne. Wraz z rozwojem motoryzacji zmniejsza się czas przeznaczony na ruch podobnego wpływu można się doszukiwać w olbrzymim wyborze programów radiowych i telewizyjnych oraz komputeryzacji (Badźmirowska-Masłowska, 2012).

W takim społeczeństwie procesy uczenia się, szkolenia, doksztalcania, zmiany specjalności itp. będą stałą częścią **ludzkiej aktywności** od najmłodszych lat aż do wieku emerytalnego i znaczna część społeczeństwa będzie zaangażowana zawodowo w procesy edukacyjne. Najbardziej dynamiczna jest jednak aktywność młodzieży, co jest zjawiskiem całkowicie naturalnym, gdyż jest to pokolenie, które „wyrósł z komputerem” (Lubińska, 2012).

Wyłaniające się obecnie **społeczeństwo informacyjne** charakteryzując się nowymi warunkami funkcjonowania ludzi, to na przykład:

- wielokrotnie zwiększony dostęp do informacji (masowe media, Internet);
- informacja staje się zasobem rozwojowym i niezbędnym czynnikiem efektywnego funkcjonowania we współczesnym świecie;
- tworzenie się podstaw społeczeństwa wiedzy;
- niemal powszechna komercjalizacja i działanie mechanizmów rynku we wszystkich dziedzinach życia i gospodarki (szerzej Antczak, 2011).

W tak zdefiniowanym społeczeństwie, a szczególnie wśród ludzi młodych, interesującym zagadnieniem jest ich aktywność, a co za tym idzie sposoby spędzania czasu wolnego.

Czas wolny jest obecnie często poruszonym zagadnieniem w mediach, szczególnie w telewizji i Internecie, ponieważ jest jednym z najważniejszych elementów życia współczesnego człowieka (szerzej Antczak, 2012a).

Jedna z definicji czasu wolnego formułowana jest w Encyklopedii pe-

dagogicznej Wojciecha Pomykały, który pisze, że czas wolny jest to ten czas, który pozostaje człowiekowi do jego swobodnej dyspozycji po wykonaniu czynności związanych z zaspokojeniem potrzeb biologicznych i higienicznych (sen, jedzenie, toaleta) oraz czynności obowiązkowych, tj. praca, nauka i odrobienie lekcji, obowiązki rodzinne i domowe, dojazd do pracy, szkoły (Pomykało, 1997, s.75).

Główną problematyką niniejszego artykułu jest zbadanie sposobów spędzania czasu wolnego przez młodzież i ich aktywność w szkole i poza nią.

RODZAJE AKTYWNOŚCI

Cechą **aktywności społecznej** jest czynny stan jednostki, przejawiający się w oddziaływaniu na otoczenie przyrodnicze i społeczne; tak szeroko rozumiana aktywność społeczna jednostki wyraża się w pracy zawodowej, zdobywaniu wiedzy, twórczości, zabawie, uczestnictwie w różnych grupach społecznych, a o jej poziomie decydują czynniki wewnętrzne i zewnętrzne o charakterze psychologicznym, biologicznym i społecznym; aktywność społeczna, rozumiana jako praca społeczna, to uczestnictwo w działaniach zbiorowych wykraczających poza obowiązki związane z pełnieniem funkcji zawodowych i funkcji w rodzinie, zmierzające do realizacji cenionych wartości społecznych; działalność społeczna charakteryzuje się dobrowolnością i samorzutnością, bezinteresownością materialną i motywacjami altruistycznymi, jest traktowana jako jeden z przejawów socjalizacji; aktywność społeczna polegająca na przynależności do różnego typu organizacji społecznych, udziale w pracach tych organizacji jest określana jako zinstytucjonalizowana aktywność społeczna¹.

Badania dotyczące poziomu zaangażowania społecznego Polaków corocznie prowadzi CBOS. Od roku 1998 regularnie pyta się respondentów, czy poświęcają swój wolny czas na działalność społeczną w organizacjach obywatelskich, takich jak różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, związki, samorządy, partie, kluby, komitety, ruchy itp. Chodzi wyłącznie o aktywny udział w tych organizacjach, a nie o samą przynależność do nich.

Deklarowane obecnie zaangażowanie w działalność większości tego rodzaju organizacji utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat. Jak wynika z przeprowadzonych badań, aktywnych w obszarze działań indywidualnych i zorganizowanych cechuje znaczna zbieżność cech społeczno-demograficznych; częściej są to osoby w wieku produkcyjnym,

lepiej wykształcone i sytuowane, mieszkające w największych miastach, religijne. Najbardziej rozwinięta w Polsce pomoc społeczna ma miejsce przede wszystkim w obrębie rodziny i przyjmuje formę opieki nad starszymi jej członkami czy też pomocy w wychowaniu wnucząt. W związku z tym w jednym z ostatnich sondaży zapytano respondentów nie tylko o ich pracę w ramach wolontariatu, ale także generalnie o ich działalność społeczną podejmowaną zarówno indywidualnie, jak i w różnego rodzaju organizacjach. Aż 80% deklaruje, że w ciągu roku poprzedzającego badanie podejmowało indywidualnie nieodpłatne działania na rzecz innych, 27% udzielała się w jakichś organizacjach lub instytucjach. Podobnie jak w latach poprzednich Polacy najczęściej poświęcają swój czas na pracę społeczną w radach rodziców, fundacjach szkolnych i uczelnianych oraz w innych organizacjach działających na szeroko pojętą edukację. Aktywne członkostwo w nich deklaruje 6,9% badanych Polaków, a 5,6% aktywnie działa w jakiejś organizacji charytatywnej, która pomaga dzieciom, natomiast 5,4% stanowią ci, którzy udzielają się w różnego rodzaju ruchach religijnych i kościelnych².

Rozważając problematykę czasu wolnego dzieci i młodzieży, trzeba przeanalizować pojęcie **aktywności pozalekcyjnej**, dlatego że stanowi ono szersze rozumienie pojęcia czasu wolnego. Aktywność pozalekcyjną należy rozumieć jako wszelkie działania, które młodzież podejmuje w czasie wolnym od zajęć w szkolnych, odbywających się po lekcjach na terenie szkoły i to właśnie szkoła je organizuje. Natomiast zajęcia pozaszkolne to te, które odbywają się poza granicami szkoły i organizują je wszelkiego rodzaju organizacje i placówki (np. młodzieżowe domy kultury, gminne i miejskie ośrodki kultury, ośrodki sportu i rekreacji) (Trybuła, 2012).

Często mówi się o **aktywnym** bądź **biernym** sposobie spędzania czasu wolnego przez młodzież. Aktywnie spędzany czas wolny to udział młodzieży we wszelkich zajęciach organizowanych po lekcjach w szkole, m.in. uczestnictwo w kółkach zainteresowań (np.: polonistycznym, matematycznym, historycznym, geograficznym, biologicznym, ekologicznym, komputerowym itp.), udział w warsztatach organizowanych poza szkołą w różnych organizacjach, teatrach, ośrodkach i domach kultury, np. w warsztatach teatralnych, dziennikarskich, plastycznych, fotograficznych, muzycznych itp., a także amatorskie uprawianie sportu, np.: biegi, pływanie, piłka nożna, piłka ręczna, koszykówka, siatkówka, tenis stołowy, ziemny, ale także inne aktywne formy, np.: śpiewanie, pisanie wierszy, prowadzenie własnego bloga w Internecie, kolekcjonowanie różnych

przedmiotów, taniec, udział w koncertach, przynależność do organizacji typu Szkolny Klub Sportowy (SKS), Szkolny Klub Kolarski (SKK), Polski Czerwony Krzyż (PCK), Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP), Samorząd Uczniowski, Liga Ochrony Przyrody (LOP), Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (PTTK), członkostwo w fanklubie znanych osób, działanie jako wolontariusz, czy też w organizacjach charytatywnych.

Natomiast bierne spędzanie czasu wolnego sprowadza się m.in. do: oglądania telewizji, surfowania po Internecie, gier komputerowych, komunikowania się ze znajomymi przez różne portale internetowe. O ile w przypadku aktywnego spędzania czasu wolnego przez młodzież mówimy o kontaktach z rówieśnikami, rozwoju swojej osobowości, zainteresowań, pasji, talentów, hobby, tak w przypadku biernego spędzania przez młodzież czasu wolnego mówimy o braku kontaktu z rówieśnikami, gdyż młodzież poza uczęszczaniem do szkoły nie bierze udziału w życiu społecznym, a czas po szkole spędza wyłącznie w domu (Trybuła, 2012).

W literaturze można spotkać także pojęcie „czasu półwolnego”. Jest on wypełniany głównie przez zajęcia, które rozwijają zainteresowania dzieci – przynoszą bądź powinny przynieść prestiżowe i materialne korzyści w przyszłości. Można tu wyróżnić np.: uprawianie niektórych sportów, uczestniczenie w różnych spotkaniach, które doskonalą sprawność językową, zdobywanie różnych umiejętności w obsłudze urządzeń elektronicznych, członkostwo w zespole muzycznym, tanecznym. Mimo, że zajęcia tego typu są pewnym obowiązkiem, młodzież przystępuje do nich dobrowolnie. Analizując powyższą kwestię dotyczącą tego, jak młodzież spędza swój wolny czas po szkole i czy jest on dobrze zagospodarowany, warto przytoczyć stwierdzenie, że „w dobie szybkiego rozwoju techniki, informatyki zachodzą zmiany w stylu życia, musimy zadbać, by od najmłodszych lat w młodych ludziach wyrabiać nawyki aktywnego wypoczynku, planowania spędzania czasu wolnego” (Pięta, 2004, s. 84).

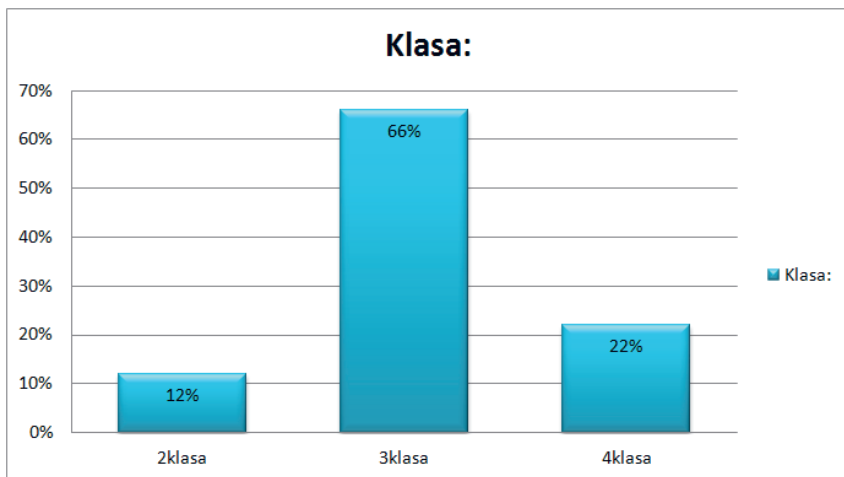
Aktywność fizyczna jest to wyraz określonej postawy wobec własnego ciała, świadoma i aktywna troska o swój rozwój, sprawność i zdrowie, to umiejętność organizowania i spędzania czasu z największym pożytkiem dla zdrowia fizycznego i psychicznego (Pawłucki, 2005).

nteresującym wydaje się zbadanie różnych sposobów spędzania czasu wolnego i rodzajów aktywności współczesnej młodzieży. Poniżej prezentowane są wyniki badań, których głównym celem było wskazanie „**aktywności uczniów w szkole oraz poza nią**”. Badanie zostało przeprowadzone **techniką ankietową**. Ankietą objętych zostało 200 osób, uczniów Zespołu

Szkół nr 7 im. Szczepana Bońkowskiego w Warszawie.

WYNIKI BADAŃ

Wśród ankietowanych uczniów szkoły więcej było **dziewcząt (59,5%)** niż **chłopców (40,5%)**. Ankiety przeprowadzono wśród osób pełnoletnich, dlatego najliczniejszą grupę stanowili uczniowie z klas trzecich liceum i technikum oraz czwartych technikum.

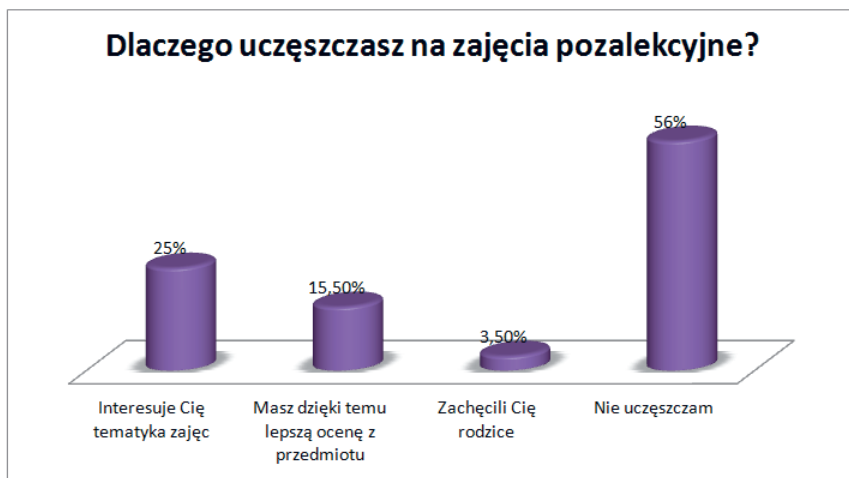

Źródło: badania własne.

44% ankietowanych **uczęszcza na zajęcia pozalekcyjne**, **56%** **nie**. Wynik ten ukazuje, że uczniowie nie są zbyt aktywni po obowiązkowych zajęciach w szkole.

Na pytanie „Dlaczego uczęszczasz na zajęcia pozalekcyjne?” **25%** odpowiedziało, że interesuje go tematyka zajęć, **15,5%**, że ma dzięki temu lepszą ocenę z przedmiotu, a **3,5%**, że zachęcili go rodzice. Reszta ankietowanych, czyli **56%**, nie uczęszcza.

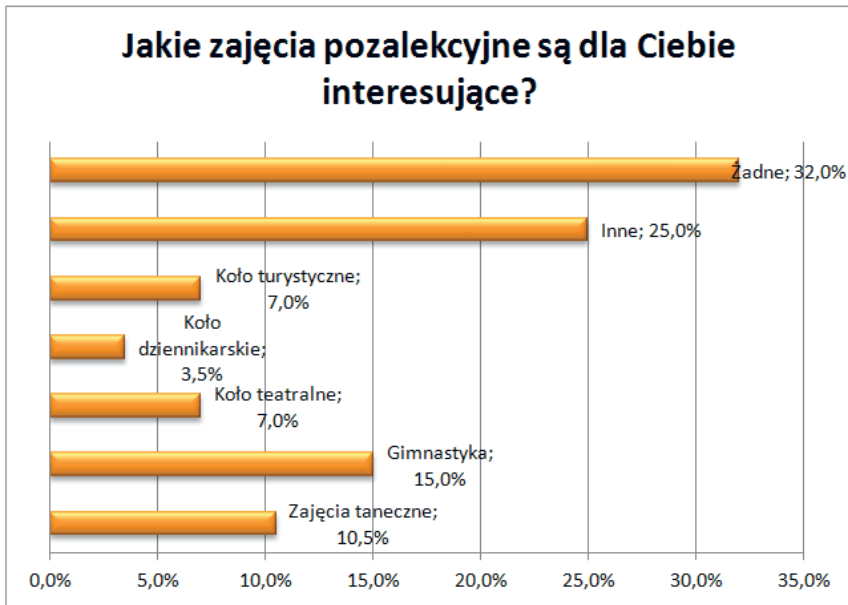
Wykres 2. Udział w zajęciach pozalekcyjnych (%)

Uczniowie nie uczęszczają na zajęcia pozalekcyjne z powodu: braku czasu (54,5%), nieodpowiednio dostosowanego terminu (18%), a także z powodu braku zainteresowań (27,5%).

W następnym pytaniu respondenci zostali zapytani, jakie zajęcia pozalekcyjne są dla nich interesujące. Głównym celem było sprawdzenie, na jakie zajęcia uczniowie chcieliby uczęszczać bądź już uczęszczają. Analizując wyniki trzeba niestety stwierdzić, że aż **32%** młodzieży w ogóle **nie jest zainteresowana** tego typu zajęciami. Wśród pozostałych największym zainteresowaniem cieszą się zajęcia z gimnastyki (15%), następnie zajęcia taneczne (10,5%), teatralne (7%), turystyczne (7%) i koło dziennikarskie (3,5%). Wśród innych odpowiedzi zostały wymienione np. koło sportowe, basen, sporty walki, siłownia, kluby dyskusyjne, zajęcia muzyczne.

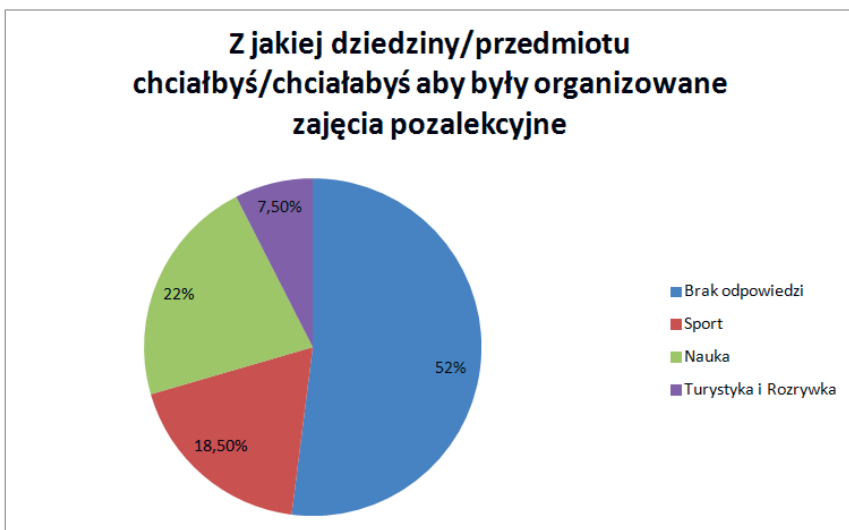
Wykres 3. Udział w zajęciach pozalekcyjnych wg zainteresowań uczniów (%)

Najczęściej wymienionymi zajęciami pozalekcyjnymi są **sport (37,5%)** i nauka (21%). Niepokoi fakt, że mimo wielu informacji o zajęciach pozalekcyjnych organizowanych w szkole aż 34% ankietowanych odpowiedziało, że nie jest zainteresowana bądź nie wie o żadnych.

Uczniowie chcieliby, aby w szkole było więcej organizowanych zajęć sportowych m.in.: siatkówka i koszykówka (18,5%), a także zajęcia z przedmiotów, tj. fakultety z matematyki, angielskiego (22%). 52% osób, które nie udzieliły żadnej odpowiedzi, najwidoczniej są zadowolone z ilości zajęć pozalekcyjnych albo nie chciałoby nic zmieniać w tej kwestii.

Wykres 4. Organizacja zajęć pozalekcyjnych wg uczniów (%)

Kolejną badaną kwestią był udział – aktywność w organizacjach charytatywnych i jako wolontariusz. Z ankiety wynika, że **tylko 4,5%** ankietowanych bierze udział w akcjach organizowanych przez szkolny **wolontariat**. Niestety aż 95,5% uczniów nie bierze udziału w takiej formie pomocy innym.

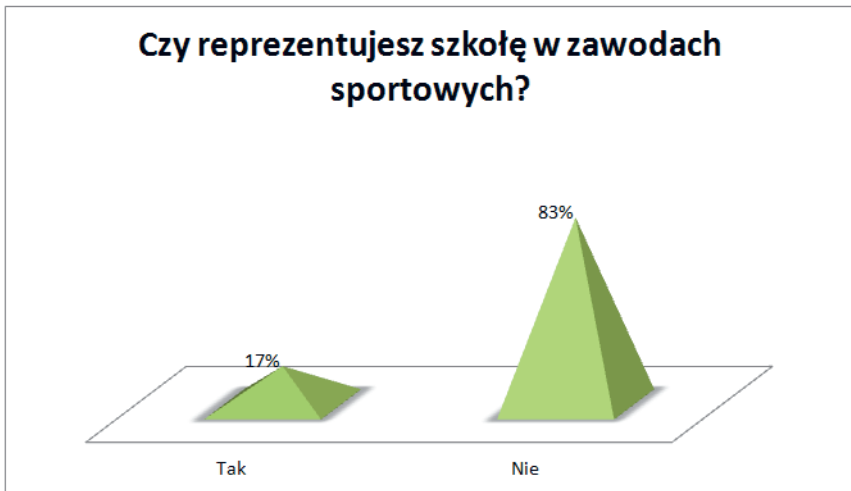
Innego rodzaju aktywnością jest udział w organizowanych na terenie szkoły olimpiadach czy konkursach zarówno klasowych, szkolnych, jak i pozaszkolnych. Według badań aż **62,5% ankietowanych nie bierze** w nich udziału. Obydwie te badane kwestie świadczą o bardzo małej aktywności uczniów na terenie szkoły, a nawet o braku związku czy też identyfikowania się z tym miejscem.

Wykres 5. Udział uczniów w konkursach (%)

Przeanalizowano również aktywność uczniów w różnych dyscyplinach sportowych. Wynika z nich, że tylko 17% reprezentuje szkołę w zawodach sportowych. Biorąc pod uwagę liczbę uczniów w szkole, jest to oczywiście wystarczająca ilość graczy, aby skompletować drużyny w wielu dyscyplinach i odnosić sukcesy. W badanej placówce drużyna chłopców zajęła 2 miejsce w siatkówce na terenie Warszawy. Jednak trudno stwierdzić, że młodzież jest szczególnie usportowiona, co zresztą jest bolączką współczesnego pokolenia młodych ludzi.

Wykres 6. Reprezentowanie szkoły w zawodach sportowych (%)

Innego rodzaju aktywnością jest tak zwana aktywność obywatelska. Okazało się, że ankietowani niechętnie startują w wyborach do samorządu szkolnego/klasowego, jest ich tylko 13%. Często jest problem ze skompletowaniem „trójki” klasowej czy samorządu szkolnego. Wynika z tego, że za mało czasu zarówno w szkole, jak poza nią poświęca się propagowaniu postaw obywatelskich, uczeniu korzystania ze zdobytych form demokracji.

Chcąc przeanalizować udział uczniów w zajęciach nieorganizowanych przez szkołę, można stwierdzić, iż najczęściej ankietowanych na pytanie „Z jakich zajęć korzystasz **poza szkołą**?” odpowiedziało, że **z nauki języka obcego 28%**. Najczęściej udzielaną przez respondentów odpowiedzią na pytanie „Co wpływa na Twój udział w wymienionych zajęciach?” jest chęć rozwoju (27%) i zainteresowanie (8%).

Wykres 7. Uczęszczanie na zajęcia poza szkołą (%)

Następnie aż **94% odpowiedziało, że nie chciałoby nic zmienić** w swoich zajęciach pozalekcyjnych. Oznacza to, że uczniowie są zadowoleni ze swoich zajęć i nie widzą potrzeby jakichkolwiek zmian, nie oczekują niczego innego. Jest to postawa mało innowacyjna, można by ją nawet nazwać konsumpcyjną (szerzej Antczak, 2011).

Zbadano również pasje, hobby i okazało się, że **61% uczniów posiada swoje hobby**, zainteresowania, m.in. sport, muzyka. Najmniej popularnymi pasjami okazały się: kultura, malarstwo, aktorstwo.

Na ostatnie pytanie „**Czy na swoich zajęciach czujesz się swobodnie?**”, aż 85% odpowiedziało, że tak, co oznacza, że na bieżąco mogą wyrażać swoje opinie i uwagi lub też są mało asertywni.

PODSUMOWANIE

Reasumując wyniki badań, należy stwierdzić, iż uczniowie deklarują, że dość chętnie uczęszczają na zajęcia pozalekcyjne w szkole i poza nią. Podobają im się zajęcia, na które chodzą i nie chcieliby nic w nich zmieniać (94%), a więc można wnioskować, że brak im własnych pomysłów na to, jak można by było w bardziej interesujący sposób je prowadzić, czy też jakiej tematyki miałyby dotyczyć (mała kreatywność). Najczęściej za-

interesowanie zajęciami dodatkowymi wynika z chęci poprawy słabych ocen uzyskiwanych w szkole i dzięki temu osiągnięcia lepszych wyników w nauce i możliwości uzupełnienia braków, u innych chęci rozwoju i zagospodarowania czasu wolnego. Badanie wykazało, że młodzież nie jest zbyt aktywna po szkole, ponieważ 32% ankietowanych w ogóle nie jest zainteresowana uczęszczaniem na zajęcia pozalekcyjne - głównie, jak deklarują, z braku czasu (54,5%).

Niestety uczniowie rzadko angażują się w różnego rodzaju akcje, możliwość bycia bardziej aktywnym, jak i pomocnym innym ludziom. W szkolnym kole wolontariatu czynnie działa zaledwie 4,5%. Ponadto aż 62,5% ankietowanych nie udziela się w organizowanych przez szkołę konkursach, olimpiadach (także tych zewnętrznych). Może dziwić również to, że i w sporcie nie są zbyt aktywni. Tylko 17% reprezentuje szkołę w różnego rodzaju zawodach, a 13% angażuje się w szeroko pojętą samorządność uczniowską. Jednak należałoby zaznaczyć, że jest równocześnie grupa uczniów (kilkudziesięciu), która kilka razy w roku oddaje krew potrzebującym oraz bierze corocznie udział w akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy Jerzego Owsiaka, który zresztą jest absolwentem tej szkoły.

REFERENCES

- Antczak, B.(2011). Usługi edukacyjne - rynek taki sam jak inne? WSGE Józefów.
- Antczak, B.(2012a). Problemy gimnazjalistów w aspekcie bezpieczeństwa społecznego. „Journal of Modern Science” 3/14/2012. WSGE Józefów.
- Antczak, B.(2012b). Współczesne tendencje, tworzenia, dyfuzji i wykorzystania wiedzy, [w:] (red.) Dziurzyński K. Dylematy współczesnej edukacji, WSGE Józefów.
- Badźmirowska-Masłowska, K. (2012). Ochrona dzieci i młodzieży przed negatywnym wpływem mediów audiowizualnych w świetle dokumentów Unii Europejskiej, [w:] (red.) Ćmiel S. Przestępczość nieletnich - teoria i praktyka. WSGE Józefów.
- Dziurzyński, K. (2012) Rezultat sprawdzianu próbnego szóstoklasistów jako przykład praktycznej diagnozy kompetencji uczniowskich, Journal of Modern Science 2/17/2013, ss. 51-69
- Encyklopedia pedagogiczna (1997), (red.) Pomykało W. Fundacja Innowacyjna Warszawa.

- Lubina, E. (2012). Wsparcie społeczne w sieci internetowej dla dzieci i młodzieży z problemami – mediatyzacja pomocy psychopedagogicznej, „Journal of Modern Science” 3/14/2012. WSGE Józefów.
- Pawłucki, A. (2005). Osoba w pedagogice ciała, OSW Olsztyn.
- Pięta, J. (2004). Pedagogika czasu wolnego, DrukTur Warszawa.

(Endnotes)

- 1 Biznes.pwn.pl/aktywność-społeczna, 03.06.2013.
- 2 Badania CBOS „Zaangażowanie w działalność organizacji obywatelskich” z 2011 i 2012 roku.